

nullo sine dubio et in ecclesiasticis et in secularibus fuere, probabile argumentum theologo suppeditant, cum ad ea quæ sua sunt corroboranda, tum ad falsas adversariorum opiniones refellendas. III. Si omnes probati ac graves historici in eandem rem gestam concurrant, tunc ex horum auctoritate certum argumentum promittitur, ut theologicæ dogmata, firma etiam ratione constituantur (1). Ad discernendos autem veros a falsis historicis valde conferunt notæ quas in unum congressit card. Baronius scribens: « Non parum certe interest, in veritate historica disquirenda, auctorum qui res gestas scripserunt, quo vixerint tempore, cuiusve fuerint eruditionis atque existimationis, habere rationem; potissimumque, si huiusmodi scriptores rerum spectatarum, ac eorum ætate editarum, pietatem et virtutem cum doctrina et veritate conjunxerint; ut plane digni sint quibus fides integra adhibeatur; soli sint, quibus ceteri assentiantur; soli denique sint, quibus reliqui quæ sciverint, vel scripserint, tanquam ab iis accepta referant (2). » Demum quisque ad historiarum studium se confert, ille meminerit utrumque deesse historiæ oculum, ut ait Huetius, si illi chronologia desit et geographia.

CAPUT III. De mediis singularibus quibus antiqua traditio transmissa est atque cognoscitur.

Hactenus media generalia expendimus per quæ antiqua dogmatica traditio ad nos pervenit quibusque internoscitur; his jam adhibere lubet media singularia seu particularia quibus magis ac magis deprehenditur catholicæ fidei veritas quæ ope documentorum propagata est. Præcipua autem sunt epigraphia, numismatica, picturæ, sculpturæ, sepulchra, vulgo *catacumbæ*, sacræ ædes, quæ omnia negligi nullatenus a theologo possunt. Cum enim ejusmodi documenta ad primordia ipsa christianæ religionis assurgant, vim præ se ferunt ad persuadendum maximam, ita ut non pauci qui aut sanctorum patrum scriptis aut conciliorum decretis, aliisque id genus argumentis permoveri non potuerunt, victi demum antiquissimis his monumentis veritatem agnoverint, et ejuratis, quibus imbuti erant, erroribus, se ad Ecclesiæ catholicæ sinum receperint (3). Vix enim aliquod fidei

runt rei alicujus vel ab unico etiam historico relatæ posse constare certitudinem, si ratio habeatur tum ad rei naturam quæ narratur, quæ, e. g., sit publica, referatur ab auctore coævo, et ex qua graves pendeant effectus sive consecutiones; tum ad circumstantias, quæ tales sint, ut non poterint confingi, et a nemine fuerint falsitatis reprehensæ; tum ad gravitatem et sinceritatem auctoris. Sane nos non semel auctoritati unius auctoris acquiescimus, quando in eam talia adjuncta concurrant quæ omnem dubitandi suspensionem eliminant.

- (1) Ibid. concl. II et III.
 (2) Ad. an. Christi 54. n. 173. edit. Lucens. 1758. tom. I, p. 176.
 (3) Sic enim scribit Aringhius de opere celeberrimo Antonii Bosii ejusque continuatoris Severani cui titulus: *Roma subterranea*: « Riportò poi tanto l'autore primiero, quanto esso, straordinario applauso, massimamente appreso i paesi ultramontani, i quali tirati dalla curiosità, facendo a gara nel leggerla, per discoprirsi in essa i riti della chiesa nascente, il culto delle sacre immagini e l'antica venerazione delle reliquie de' santi, alcuni eretici in leggendo convertirono alla santa fede, ed abjurando l'eresia tornarono al grembo della chiesa. » Cf. Bottarium in præfat. op.

catholicæ dogma est ex iis quæ protestantes veluti novitia inventa, et romanas præstigias, fedamque *papismi* corruptionem traduxerant, quod non firmetur his monumentis antiquitatis. Nobis hic propositum haud est de singulis modo recensitis monumentorum classibus ex professo pertractare, cum præstitutus nobis finis id non ferat, satis proinde erit ad scopum nostrum nonnulla saltem delibare, quæ usui theologo et adjumento esse queant, ut hic ex traditione hæc mediis cognita, feliciter dimicare valeat adversus fidei catholicæ oses et hostes; quod ut facilius obtineat, prolatis opportunis exemplis, rem totam illustrabimus, ad probatos auctores quoad reliqua remittentes auditores nostros, ut, cum opus fuerit, uberiorem sibi cognitionem comparare possint.

§ I. De Epigraphia. — Magni faciendam esse veterum inscriptionum christianarum auctoritatem ex eo facile colligitur, quod antiqui fideles summo cum animi candore lapidibus ad perennem memoriam consueverint fidem suam exhibere. Luculentissima proinde traditionis ac fidei tunc temporis receptæ, cum ejusmodi inscriptiones prodierunt, testimonia sunt, et eo pretiosiora, quod pauca omnino ex primis Ecclesiæ seculis patrum scripta ad nos usque pervenerint (1). Quare ejusmodi inscriptiones tanquam supplementum spectari debent libræ inopia, quos vel vulgare patres tot pressi ethnicorum insectationibus non potuerunt, aut tempus edax nobis eripuit. Quod autem de inscriptionibus diximus earumque auctoritate et usu in rebus theologicis, ne sæpius eadem iterare debeamus, de monumentis reliquis intelligi debet. Nam quod de prisca Romanorum monumentis aiebat Tullius, et nos usurpare possumus: « Exempla ex veteri memoria et monumentis ac litteris, plena dignitatis, plena antiquitatis. Hæc plurimum solent et auctoritatis habere ad probandum, et jucunditatis ad audiendum (2). »

Atque ut exemplis rem nostram illustremus, ex inscriptionibus, omissis quæ ad Dei unitatem ac personarum Trinitatem, divinitatemque Christi confirmandam spectant (3), ut insistamus in maxime consuetudine et picture sacre estratte dai cimierj di Roma. Roma 1737. pag. 3. Mabillonius quoque refert in suo *Itinere Ital.* pag. 154. edit. Paris., Batavum quemdam, nomine Albertum, domi suæ non ignobilem, qui Romam accesserat, ut suis ipse oculis subterraneos veterum christianorum receptus, ibique condita monumenta lustraret, adeo sectæ, cui adhaeserat, pœnituisse, ut severiorum Franciscanum se veste indueret, dumque Mabillonius scribebat, ex asperimis illorum legibus viveret.

(1) Reipsa patrum latinorum scripta ex primo seculo nulla habemus; ex sec. II. unus superest Tertullianus, qui jam attingit secul. III. ex III. sec. præter Cyprianum unus alterve floruit, quem allegare possumus; paucos etiam edidit sec. medium IV. Plerique vero eorum qui sub sec. IV. finem, aut sec. V. scripsere exteri sunt: christianæ vero inscriptiones italicarum ecclesiarum, ac romana cum primis traditionem exponunt. Cf. Zaccariam, *dissert. re veterum inscriptionum christianarum in rebus theologicis usu*, cap. 2.

(2) In Verrem act. II., lib. III., cap. 90. edit. Taurin, 1826. opp. tom. V.

(3) Has magno numero collectas atque in sua propria argumenta distributas reperies apud Gener S. J. in *Theologia dogmatico-scholastica*, Romæ, 1738. tom. II.

troveris articulis; imprimis quoad infantium baptismum, innumeri pene suppetunt lapides in quibus perhibentur infantes recens tincti *fideles ac neophyti* nuncupati. Sic apud Victorium novem mensium puella, *Tecla fidelis* appellatur (*In dissert. philologica, Romæ, 1751. pag. 48*); item Victor dierum LXXX apud Boldettum *Neophytus* dicitur (*Osservazioni sacre sopra i cimierj, pag. 807*); necnon Apronianus qui *annum agebat, menses novem, dies quinque cum fidelis de seculo recessit* (*Ibid. pag. 462*); item Achilliam *Neophytam unius anni, mensium V.* exhibet Muratorius (1); ut alia silentio prætereamus (2). De Sacramento confirmationis a baptismo distincto inter cetera occurrit inscriptio de *Picentia legitima Neophyta* (jamdiu baptizata), die V. Kal. Sept. consignata a Liberio P. F. apud Gruterum (Cf. *Zaccariam dissert. cit. cap. XII*). Nec minus illustria sunt quæ occurrunt in veterum christianorum inscriptionibus de reali Christi præsentia in eucharistia, ut fidem facit græca inscriptio Augustoduni nuper reperta (3); ita pariter de invocatione sanctorum eorumque cultu. Etenim præterquam quod eos passim in epigraphis vocant *domnos et dominos* (4), ubique venerationis ac reverentiæ causa, vota etiam ipsis persolvisse exhibentur christiani: sic *Camasius et Victorina* PAPRO et MAUROLEONI *sanctis martyribus* vota solvisse dicuntur (5); votum pariter s. Petro solvisse Agathum quemdam docet Gruteriana inscriptio (*Apud Zaccariam dissert. cit. cap. ult.*); quemadmodum et tabula marmorea a Fabretto prolata exhibet votum oblatum Paulo (6). Sanctos etiam

(1) *In novo Thesuro veterum inscriptionum*, Mediol. 1742. class. XXV. pag. 1819.

(2) Ex his aliisque monumentis quæ ad primævam Ecclesiæ spectant colligitur quid sentiendum sit de Shuttleworthii assertionem, probari non posse baptismum parvulorum ex traditione, eo quod primis duobus seculis ab Ecclesia baptismus collatus non fuerit *instantibus*. Certe ex hoc ipso ostendit hic auctor se parum versatum esse in studio antiquitatis christianæ.

(3) Celebrem hanc inscriptionem quæ reperta est an. 1859, qua evidenter realis Christi præsentia fides penes christianos III., aut IV. Ecclesiæ seculo adstruitur, omnium primus suæ integritati restituit ac illustravit Cl. collega meus Joan. Petrus Secchi in hac Universitate Gregoriana philologiæ græcæ professor in dissert. quam legit in Academia Archaeologica die 11. Jun. 1840, typisque eodem an. vulgavit. Atamen protestans Franzius cum eam dissertationem ac illustrationem postulasset, et dono accepisset a Cl. Auctore, in Germania deinceps, post menses sex tacito nomine expulavit, ac sibi clausit tanquam primo inscriptionis illustratori, licet illam hereseos lutheranæ figmentis contaminaverit potius quam illustraverit; fatetur quidem non aliter explicari posse quam de reali præsentia, sed *impenationem et invinationem* lutheranæ miserabiliter obtrudit, quamvis *per se* ex inscriptione quoque aperitissime comprobetur. De hoc litterario negotio ex ipsa Germania insignis vir, qui dissertationem primum jamdiu acceperat a Cl. Auctore, datis ad eum litteris 10. Febr. 1842, ita scribit: « Bibracensis tua inscriptio nunc per omnes Germaniæ doctas ephemerides discurrit, sed non tuo nomine, ita sunt *plurima hæretici*, verum Franzii et aliorum. » Quis non miretur post ea quæ diximus, ignorari in Germania, quod tamen non ignorabatur in Anglia jam inde a Januarii anni 1841, ut patet ex *The catholic magazine* p. XLVIII. January 1841, London?

(4) Pura exempla profert Victorius in *dissert. cit. pag. 28. seq.*

(5) Eam protulit Zaccarius in sua *Storia letteraria d'Italia* vol. II. pag. 555. Venezia, 1731.

(6) *Inscriptionum antiquarum quæ in ædibus paternis asservantur explicatio et additamentum*. Romæ, 1690. pag. 758. n. 659.

PERRONE II.

pie a fidelibus fuisse invocatos testatur inscriptio apud Maffeiom: PETE PRO PARENTES TUOS (*In Museo Veronensi, Veron. 1749. pag. 264, n. 13*), et altera apud B. narotium: PETE ET ROGA PRO FRATRES ET SODALES TUOS (1), ubi observat cl. Guadagnius, quod etsi recta latinæ locutionis structura his titulis desideretur, non minus est illarum pro nostro dogmate expressa sententia (2). Plura jam attulimus suo loco, quæ patefaciunt priscam christianorum fidem circa lustricum carcerem, ac suffragium quod animabus in illo detentis affertur ex fidelium precibus (*In Tract. de Deo Creat. p. 3, prop. cap. 6, ar. 2*) nunc addere juverit inscriptionem in Callixti seu Prætextati sepulchreto repertam in qua tituli conditor optat ac precatur defuncto, ut *illius Deus recordetur* (*Apud Muratorium in cit. Novo Thesuro inscriptionum, tom. 4, pag. 1836. n. 6*). Hoc idem conficit Brixianum dypticum his verbis inscriptum: *Memento Domine omnium defunctorum pontificum, etc.* (3). Et hæc speciminis gratia delibasse sufficiat, ut pateat quale emolumentum pro re catholica ex inscriptionibus derivare theologus possit.

Ut tamen utilior evadat ac fructuosior inscriptionum usus, præ oculis regulæ habende sunt quas doctissimus Zaccarius subjicit; ac 1. Lapidum, quorum testimonium adhibetur, ætas constare debet; 2. Antequam inscriptiones antiquæ ad theologicam tractationem deducantur, legendæ quam accuratissime sunt; 3. Curandum maxime est, ut recto, ac genuino sensu inscriptiones intelligas; 4. Cavendum ne phrasæ quædam perperam accipiantur; 5. Ut firmum ex inscriptionibus dicas argumentum, unam cum alia conferre juvabit; 6. Cum aliis ejusdem ætatis certissimis monumentis inscriptiones conferre; 7. Demum: non inscriptiones solum sed earum quoque ornamenta perpendito, atque ex his ipsis seu illarum sensum colligito, seu novum argumentum ducito (4).

§ II. — De veterum christianorum monumentis reliquis.

Ne longius quam par est, ad ulteriora properantes,

(1) *Osservazioni sopra alcuni frammenti di vasi antichi di vetro ornati di figure trovati ne' cimierj di Roma*. Firenze, 1716. pag. 168.

(2) *Opuscoli postumi italiani e latini dell'avvoc. Franc. Guadagni Romano*. Roma, 1858. *Orat. III. De dignitate et utilitate monumentorum christianorum*, pag. 100. Huc etiam spectat inscriptio quam non ita pridem in cœmeterio via Nomentanæ ad s. Agnetem reperit alter collega meus Rethovic. profess., in Coll. Rom. Cl. P. Jos. Marchi, quamque reposuit in Museo Kircheriano ac latine ita se habet:

Dionysius. Paer. Innocens
 Hic. Quiescit. Cum. Sanctis
 Recordamini. Autem. Etiam
 Nostrum. In. Sanctis. Vestris
 Precibus. Et. Mei. Scilicet. Qui
 Sculpti. Et. Mei. Qui. Scripsi.

Hanc græcè prout reperta est, vulgabit illustrabitque in opere cui incurabit cl. auctor circa monumenta vet. christianorum

(3) Ex tom. XXVIII. *Venetii eruditor. Diar. Maffei* in *Dicatione cit. Musei Veronens.*

(4) Cf. Zaccariam in *dissert. cit. quæ reperitur in ejus Thesuro Theolog. tom. I., p. 527. seqq.* ubi singularum regularum rationem reddit.

(Quarante.)

rem protrahamus quoad reliqua enumerata monumenta veluti totidem traditionis dogmaticæ rivulos per quos ad nos dimanavit primævæ Ecclesiæ fides, quibusque certissime constat de recepta priscis illis christianæ societatis exordiis eadem catholicæ, quæ nunc obtinet, fidei doctrina, superest, ut postquam de istorum monumentorum vi et auctoritate disseverimus agentes de inscriptionibus, jam peculiaribus exemplis ex qualibet monumentorum classe petitis rem nostram illustremus.

Ex pictura sane atque sculptura, ut ab his incipiamus, ad quas revocari possunt vitra, opera tessellata, gemmæ, lucernæ, sarcophaga, et id genus artificum et fabricorum labores, qui injuriam temporis nostrorumque hostium importunum furorem superarunt, plura erui posse veteris christianorum Traditionis documenta, nemo est, qui si vel leviter oculos conjecerit in opera Bosii, Arringhii, Bottarii, Victorii, Lupi, Maffei, Boldetti, ceterorumque qui data opera monumenta illa collegerunt et expenderunt, inficiari queat. Ex his enim deprehendimus supremam Petri in Ecclesiam potestatem constitui, et everti paradoxum de bicipiti Ecclesiæ capite Petro et Paulo, perinde ac si æquali potestate ambo apostoli societatem christianam rexissent. In musæo siquidem Florentino ænea lucerna asservatur, qua navicula exhibetur Ecclesiæ symbolum referens apud veteres christianos usurpatum; in qua Petrus in puppi sedet, et clavum tractat, dum in prora stat Paulus eo gestu, illo ore, quo verba faciens orator sit exprimendus, quibus aperte significatur Petrus solus veluti supremus Ecclesiæ rector, qui ejus gubernacula teneat (1). Hoc ipsum confirmatur ex vitreo fragmento apud Bonarotium in quo uterque apostolus sedens exhibetur in nobili pariter, at non uno in scamno, et in aliis etiam alter ab altero discriminatur. Nam Paulus pingitur dexterae manus tres digitos explicat, ritu episcopi populo fausta precantis, quo profecto superior Petri et in Paulum et gregem dominicum universum exprimeretur potestas. Infallibile porro Ecclesiæ magisterium passim exhibent anaglypta navis Ecclesiam referentis supra cujus malum Spiritus sanctus sub columbæ specie invisitur (2). Quomodo ex picturis Ecclesiæ Romanæ fides circa libros, quos deuterocanonicos vocamus, aperte constet, suo loco ostendimus (3). Quid etiam conferant picturæ, cælaturæ,

(1) Cf. Mamachium, *Antiquit. Christ.* tom. v., pag. 99. Lamium, *De erudit. apostol.* cap. 4, p. 61. Foggini, *De Romano D. Petri itinere, exercit.* XX. De hac ipsa lucerna Maffei in op. *Verona illustrata*. Verona 1752. par. 5., cap. 5., pag. 107. scribebat: «Sovvieni d'una lucerna aatica di metallo, osservata da me più volte nella galleria del gran Duca, e lavorata quando l'arti erano ancora di ragione vol grado: è in forma di barca, con s. Paolo in atto di predicar dalla prora, e s. Pietro che siede in poppa, e sta reggendo il timone. Quel monumento parla più d'un libro.» Ita quidem, subdit Guadagnius loc. cit. Nihil pro romani pontificis juribus afferri hoc monumento ponderosius potest.

(2) In op. cit. *Tavol. XVI. fig. 1.*

(3) Sect. 1., cap. 1., prop. 1. Cf. D'Agincourt. *Pittura tav. VII. n. 5.* in qua exhibit picturas spectantes ad sec. II. ex cæmeterio Priscillæ. ed. Prat.

sculpturæ ad avitam fidem patefaciendam circa imaginum usum in Ecclesia sanctorumque venerationem alibi aperuimus (4); ut de aliis doctrinæ catholicæ dogmatibus sileamus, quibus illustrandis confirmandisque mirum est quanto adjumento ejusmodi documenta sint.

Numismata etiam conferre ad rem christianam constabiliendam ex eo deprehendimus quod illorum ope librorum Machabæorum veritas sit vindicata adversus protestantes qui autumarunt ineluctabile ex chronologia ad elevandam illorum auctoritatem argumentum opposuisse (2); id ipsum dicatur de pluribus aliis doctrinæ christianæ capitibus quibus illa haud parum inserviat (3).

Sepulcrata porro ac sacras ædes in eundem finem collineare abunde ex eo liquet, quod ibidem reperiantur altaria erecta ad sacrificii celebrationem; imagines symbolice quibus præcipua religionis nostræ mysteria adumbrantur primi christiani (4); imagines item Christi, Deiparæ, sanctorum apostolorum ac martyrum quarum aliquæ cum supra altare ipsum in quo divina peragebantur mysteria, reperiantur, argumento certissimo sunt non ad usum solum, verum etiam ad venerationem eas fuisse adscitas (5): id ipsum luculentius evincunt cruces non supra altaria solum, sed etiam ad sacelli ingressum collocatæ, ut eas christiani exoscularentur (6). Ex his ulterius edocemur, quæ fuerint vasa sacra ad cultus christiani usum (7). Ipsa etiam ædium sacra-

(1) In tract. *De cultu sanct.* cap. 5. prop. 2.

(2) Celebris est controversia quæ adversus P. Frolichium S. J. mota est ex occasione qua ipse ad adstruendam veritatem utriusque lib. Machabæorum contra protestantes, præter anteriora, duo numismata protulit alterum cæsura an. 184. aliud vero an. 185. sub nomine *Antiochi* in op. *Ad numismata Regum veterum anecdota et rariora* p. 69. His aliud adjecit Jos. Eckhel ejusd. Soc. quod cæsura perhibetur an. 186. regni Seleucidarum in *Sylloge I. nummorum veterum* Viennæ, 1786. pag. 87. et in *Doctrina nummorum veterum* Viadobon. 1792. tom. III. p. 256. Ex quibus solvitur difficultas deducta a protestantibus ex auctoritate scriptorum profanorum, qui in prælio occubuisse Antiochum Evergetem perhibent an. 182. æræ Seleucidarum, cum tamen ex lib. II. Machab. perhibetur defunctus ad minus an. 186. Quare Eckel in cit. *Sylloge* I. p. 88. merito subdit: «Quod si nummum, quem coram proposui, vidisset (Frolichius), qui per an. an. 186. uno adhuc anno est posterior, et qui annus idem ipse est, quem fuisse Antiocho VII. postremum præclare et feliciter est anguratus? Habeant igitur pii ejus manes insigne istud industriæ et eruditionis præmium, impletumque liberaliter hac iterum parte votum libens gratulor, quo vir illustris stabilire historicam librorum Machabæorum fidem toto animo exoptavit.»

(3) Cf. Wiseman *Conferenze sopra la commessione delle scienze colla religione rivelata. Confer. IX. sull' Archeologia.*

(4) Talia sunt symbola *ovinis arcæ* in qua salus esse potest; *ancoræ*, et *silentis cervi*, *piscis*, *columbæ*, &c. et a. de quibus luse scribunt collectores antiquitatum christianarum superius commemorati atque imprimis Boldetti lib. I., cap. 7., pag. 29. seqq. Mamachius *De moribus prior. christian.* lib. I., cap. 1., § 1. pag. 182. 191. 196.

(5) Cf. Boldettum ibid. cap. 5. Guadagnium orat. cit. pag. 97. 98. Ego ipse imaginem Deiparæ in cæmeterio s. Agnetis via Nomentana supra altare depictam conspexi, in qua sacrificium celebrabatur, referendam ex periti pictoris judicio ad minimum ad sec. Ecclesiæ III.

(6) Ibid.

(7) Cf. Voigtium, *Thyriasteriologia, sive liber de altaribus veterum christianorum.* per J. Albertum Fabricium in lucem editus. Hamburgi 1709. cap. 15. item Mamachium op., cit. lib. 5. cap. 1.

rum structura indicat distinctionem quæ intercedebat inter sacerdotum ministrorumque ceterorum consensus, et plebem (1). Cum præterea in iisdem passim occurrant altaria quæ ab ipsis martyrum sepulchris constituebantur, discimus quam antiqua sit colendi sacras martyrum reliquias consuetudo, et qua veneratione sanctos primi fidelis prosequerentur (2). Ex eo siquidem factum est, ut altaria passim vocarentur *sepulcrum martyrum, memoriæ martyrum, martyria* sive *confessiones* (3). Altarium demum in eadem ecclesia multitudo luculentissime pariter adstruitur recepta penes priscos christianos; adhuc enim cubicula invisuntur in sepulcretis in quibus, licet angustiis, duo, interdum tria aut novem etiam erecta altaria habentur (4). Idem dic de locis ad confessiones excipiendas destinatis, quæ ibidem passim occurrunt (5).

Quæ cum ita se habeant, ecquis unquam inficias iverit ex antiquitatis monumentis validissimum ad catholica dogmata propugnanda argumentum promi, quo cunctis os obstruatur catholicæ fidei obtreatoribus, cum horum monumentorum pleraque ad tria priora Ecclesiæ secula spectent, ad secula nimirum illa, quæ pura, imo aurea certatim protestantes vocare consueverunt? Ex iis enim dum perpetua Ecclesiæ traditio adstruitur circa præcipua fidei dogmata, quæ a protestantibus in dubium revocata sunt, imo uti, totidem corruptelæ recens inductæ, rejecta, istorum arguitur a primævæ Ecclesiæ fide turpis defectio.

(1) Ara enim eminebat, ut cum sacrum fieret, esset sacrificii ordo ac ritus multitudini, inferiorem e regione aream implenti, conspicuus. Atque insuper, seu minores porticus, mediam aream utriusque stipabant; locus suus destinatus visis ac seorsum mulieribus. Cf. Guadagnium loc. cit. p. 96.

(2) Cf. Boldetti op. cit. lib. I., cap. 8. pag. 29. et D'Agincourt, *Storia dell' arte dinostata coi monumenti.* Prat. 1826. vol. II., par. 1., pag. 89. seq.

(3) Ibid. pag. 56. seq.

(4) Et hæc ipsa cubicula in quibus plura altaria adhuc existunt usurpavi oculis meis in commemorato cæmeterio in via Nomentana. Ex his luculentissime refulentur janseniani dum contendere ausi sunt juxta venerandam antiquitatem, non nisi singulare in qualibet Ecclesia altare esse debere.

(5) Prout ostendit P. Marchi in sua illustratione monumentorum christianorum. Ex his patet Romam posse adversarios suos, qui eam nempe incusant quod desciverit a prisca patrum fide innovationibus quas tempore labente induxit, parietibus suis, lapidibus ac cæmeteriis, picturis ac cælaturis ad silentium reducere, ac pudore suffundere. Siquidem adhuc de illa quod cecinit Propertius lib. III. eleg. XXII. verificatur:

*Omnia Romanæ cedant miracula terræ:
Natura hic posuit quicquid in orbe fuit.*

Etenim per illa patet in nullo prorsus fidei articulo Ecclesiam innovasse, sed heterodoxos plane ab antiqua doctrina descivisse.

Ex hæcenus constitutis de traditionis dogmaticæ cognoscendæ mediis sive generalibus sive particularibus, inferitur insuper adversus illius osores quam ratione integra conservari traditio potuerit, et ad nos usque intemerata dimanare. Ecclesia enim cui fidei depositum a Christo ejus conditore commissum est fideliter custodiendum, divina ope freta optime munere suo functa est in ea tutanda, non secus ac præstiterit circa libros sacros. Præpostera, uti vidimus, traditionis notio quam sibi protestantes finxerunt, causa extitit cur ipsis visum fuerit fieri nunquam potuisse ut hæc sine heterogenea, ut ita loquar, mixture transmitteretur atque conservaretur (1). Antumant enim a catholicis traditionem concipi tanquam verbum quod alicujus auribus commissum sit, ut deinde ab isto alteri communicetur et ita porro. Ast quam inmane a veritate distent in ejusmodi sibi commento fingendo perspicue patet ex ipsa rei de qua agitur natura. Etenim Christus doctrinam suam non uni vel alteri singulari commisit individuo, sed apostolis omnibus sive Ecclesiæ suæ quam instituerat; apostoli item toti pariter Ecclesiæ seu episcopis, quos ecclesiis præfecerant universim, illam tradiderunt; Ecclesia profiteri exinde cepit integram Christi doctrinam, ab ortu nempe suo, eandemque deinceps insequentibus seculis professâ est ad nos usque, atque ad mundi usque finem eandem profitebitur. Hujus perennis ac intemeratæ professionis vadem ipsum habemus Christum, qui ei propterea suum auxilium in eum finem pollicitus est; vades insuper habemus illa omnia media quæ indicavimus tum generalia, tum particularia, ad factum quod attinet. Ex illis enim constat præcipua dogmata institutionibus publicis alligata fuisse, usu perenni ac praxi consecrata, consignata monumentis, adeo ut fieri nequiverit quælibet innovatio, aut corruptio, si præsertim simul omnia spectentur; siquidem omnia in adstruenda doctrina catholica mirifice conspirant.

(1) Si ad hæc serio attendisset Shuttleworth, nunquam ei excidisset quod. op. cit. pag. 68. scripsit, tam fieri posse, ut traditiones orales admittere queamus ut probationem facientes, quam fieri possit, ut Jordanus purus egrediatur ex mari Mortuo. Ita sec. XIX. Professor Oxoniensis!

PARS TERTIA.

DE ANALOGIA RATIONIS ET FIDEI.

Summi momenti quæstio est, quam hic tractandam suscipimus, eademque certe antiquissima, quippe quæ ad ipsa pene rei christianæ promordia revocari potest. Simul ac enim christiana fides prædicari ubique ac late propagari cepit, fieri non potuit quin

humana ratio, philosophicis jam pridem catholicorum studiis exulta, inquirere aggrediretur, quidnam sibi ex ea fide superveniret, quid ista a se exigeret, quæque ratione principia illa quibus a nativo lumine suo ipsa potiebatur cum fidei dogmatibus conciliarentur.